

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مذکور اخلاق پژوهش

بیماری از خداوند به جان و اعتقاد به این که عام محض خداست و هر واره ناظر بر اعمال انسان و به مرط و ریاس داشت مقام باند دانش پژوهش و نظر به
اهمیت جایگاه دانشگاه در انتقالی پژوهشگرها و نخبه و میان و اعضاء هیئت علمی و احدی دانشگاه گزاد اسلام منی متمدن کردیم اصول

زیرا در انجام فعالیت های پژوهش منظر قرار داده و از آن تحظن نگذیم:

۱. اعلی حقیقت تلخیص و بر ماری پی جوین حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۲. اصل رعایت اخلاق و تقوی به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (ن)، حیوان و نبات و سایر صاحبان حق.

۳. اصل مالکیت مادی و معنوی به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۴. اصل منافع ملی به رعایت مصالح ملی و دانش و پژوهش و توسعه کشور و در کلیه مراحل پژوهش.

۵. اصل رعایت انصاف و بلاغت از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۶. اصل رازداری به رعایت از اسرار و اطلاعات هر زمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و مابقی مرتب با تحقیق.

۷۷. حاصلی بلاجهت حمایت هر یرم باو هر مرت با در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه هر مرت کشنی.

تدوین و اصلاح طرح و انشعاب تا یج تحقیقات و انتقال آن به هر کاران علق و دانتی و بیان به غیر از مواردی که مرقع زونی دارد.

التماس به بزرگان و بزرگان از هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضوع زبنت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه‌های غیر علق من

آلایند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته که در تاریخ
از پایان نامه خود تحت عنوان "

" با کسب نمره دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی-گروه روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش (روانشناسی عمومی)

عنوان

نقش واسطه ای هوش معنوی در ارتباط با هوش هیجانی و شادکامی
دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی مرودشت

استاد راهنما

دکتر سیروس سروقد

استاد مشاور

دکتر مجید برزگر

نگارش

فاطمه کاراندیش

تابستان ۱۳۹۲

میوریتلند دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (D.A.)

چهارشنبه

1397-0111

نام و نام خانوادگی: **فاطمه کاراندیش**

رشته: **روانشناسی عمومی**

موضوع تئسی واصله گزی هوش معنوی در رابطه با هوش هیجانی و نشادگانی

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوران

1. دکتر سعید بزرگ
2. دکتر سعید سوری
3. دکتر سعید بزرگ
4. دکتر ناصر سپهریان
5. دکتر لادن معین
6. مهرداد حسینی کرمانی

برگزار کننده: شرح زیر به صورت دستخط

معلم

دفاع از رساله در تاریخ

نوع کار T1	نوع مقاله T2	نوع دفاع T3
به صورت	به صورت	به صورت
به صورت	به صورت	به صورت

مهر و امضاء کارشناس پژوهش	مهر و امضاء رئیس دانشکده (با گروه تحصیلات تکمیلی)	مهر و امضاء معاونت پژوهش و فناوری
---------------------------	--	-----------------------------------

تقدیر و سپاس گذاری

با کمال سپاس و تشکر از آن بزرگواران که با لطف و گذشت خود مرا در راه پیشبرد علم و دانش همانند کشتی نجات یاری رساندند و همانند چراغ هدایت راه رسیدن به علم و دانش را برایم روشن ساختند.

سروران و اساتید گرامیم جناب آقای دکتر سروقد و جناب آقای دکتر برزگر و سایر اساتید گرام:

بی شک بدست آوردن این درجه بدون لطف، از خود گذشتگی و مساعدت شما عزیزان امکان پذیر نبود. بر دستان شما بوسه می زنم و همیشه و همه جا خود را مدیون شما خواهم دانست، همچنین همیشه و همه جا از خداوند منان خواستار طول عمر، سربلندی و سرافرازی بیش از پیش برای شما عزیزان خواهم بود.

تقدیم به سرور کائنات حضرت بقیة الله الاعظم امام زمان (عج)

تقدیم به پدرم

پدری که همانند ایوب صبور، همانند ابراهیم خلیل و همانند سلطانی با درایت به من کمک کرد و بار سنگین مشکلات را مثال کوهی بر دوش کشید تا شاهد موفقیت و سربلندی فرزند خود باشد

تقدیم به مادرم

اسوه ی مهربانی، لطافت، محبت که با عطر گل حضور خود پشتوانه قویی در راه رسیدن به آرزویم بود.

تقدیم به برادر عزیزم

که با همکاری و شکیبایی خود مرا در به انجام رساندن برنامه هایم همراهی کرد.

فصل اول : موضوع پژوهش

۳	مقدمه
۵	بیان مساله
۸	اهمیت و ضرورت موضوع
۱۰	اهداف پژوهش
۱۰	فرضیه های پژوهش
۱۰	فرضیه اصلی
۱۰	فرضیه های فرعی
۱۱	تعاریف نظری و عملی متغیرها
۱۱	تعریف نظری هوش هیجانی
۱۱	تعریف عملی هوش هیجانی
۱۱	تعریف نظری هوش معنوی
۱۲	تعریف عملی هوش معنوی
۱۲	تعریف نظری شادکامی
۱۲	تعریف عملی شادکامی

فصل دوم : ادبیات و پیشینه پژوهش

۱۴	مبانی نظری و یافته های پژوهشی
۱۴	تاریخچه شادکامی

۱۵	شادکامی
۱۸	روانشناسی مثبت نگر و شادکامی
۱۹	مبانی نظری شادکامی
۲۰	نظریه میان فرهنگی لوو و همکاران
۲۰	نظریه مقایسه اجتماعی
۲۰	نظریه اریکسون
۲۱	نظریه داینر و همکاران
۲۱	نظریه ریان و دسی
۲۲	نظریه رایس
۲۲	نظریه لازاروس و فلکمن
۲۲	هوش هیجانی
۲۵	مبانی نظری هوش هیجانی
۲۸	نظریه های مربوط به هوش هیجانی
۳۰	نظریه هوش معنوی
۳۰	معنویت
۳۱	مبانی هوش معنوی
۳۳	دیدگاه های روانشناسانه به معنویت
۳۳	دیدگاه رابرت آمانس
۳۳	دیدگاه رفتارگرایی شناختی
۳۳	دیدگاه روانکاوی

۳۳	دیدگاه انسان گرایی
۳۳	دیدگاه روانشناسی فرافردی
۳۴	هوش معنوی
۳۷	هوش معنوی از دیدگاه های مختلف
۳۸	دیدگاه سانتوس
۳۸	دیدگاه ایمونز
۳۹	دیدگاه فریدمن و مک دونالد
۳۹	دیدگاه مک مولن
۳۹	دیدگاه بروس لیچلفید
۴۰	دیدگاه دیوید بی کینگ
۴۰	سوابق پژوهشی
۴۰	تحقیقات انجام شده در خارج و داخل کشور
۴۷	جمع بندی
فصل سوم : روش پژوهش	
۴۹	روش شناسی پژوهش
۴۹	روش پژوهش
۴۹	جامعه آماری
۴۹	نمونه و روشهای نمونه گیری
۴۹	ابزار پژوهش
۵۰	پرسشنامه شادکامی آکسفورد

۵۰	روایی و پایایی
۵۱	پرسشنامه هوش هیجانی سیریا شیرینگ
۵۲	پرسشنامه هوش معنوی
۵۳	روش گردآوری اطلاعات
۵۳	ملاحظات اخلاقی
۵۴	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
		فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۵۶	یافته های پژوهش
۵۶	یافته های توصیفی
۵۷	یافته های استنباطی
۵۷	فرضیه اول
۵۸	فرضیه دوم
۵۸	فرضیه سوم
۵۸	فرضیه چهارم
۵۹	فرضیه پنجم
۶۰	فرضیه ششم
۶۱	فرضیه اصلی تحقیق
		فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۶۴	مقدمه

۶۴	خلاصه پژوهش
۶۵	بحث و بررسی یافته های پژوهش
۶۹	فرضیه اصلی تحقیق
۷۰	محدودیت های پژوهش
۷۱	پیشنهادات
۷۱	الف : کاربردی
۷۱	ب: پژوهشی
۷۲	منابع فارسی
۷۸	منابع لاتین
	پیوست ها
۸۵	پرسشنامه هوش معنوی
۸۷	پرسشنامه شادکامی آکسفورد
۸۹	پرسشنامه هوش هیجانی

فهرست جدول ها

- جدول شماره ۳-۱: عوامل پنجگانه پایایی شادکامی ۵۱
- جدول شماره ۴-۱: میانگین و انحراف معیار هوش هیجانی و مولفه های آن به تفکیک جنسیت ۵۶
- جدول شماره ۴-۲: میانگین و انحراف معیار هوش معنوی و ابعاد آن به تفکیک جنسیت ۵۷
- جدول شماره ۴-۳: میانگین و انحراف معیار به تفکیک جنسیت ۵۷
- جدول شماره ۴-۴: ضرائب همبستگی بین مولفه های هوش هیجانی و شادکامی ۵۷
- جدول شماره ۴-۵: ضرائب همبستگی بین مولفه های هوش معنوی و شادکامی ۵۸
- جدول شماره ۴-۶: ضرائب همبستگی بین مولفه های هوش هیجانی و هوش معنوی ۵۸
- جدول شماره ۴-۷: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود همزمان مولفه های هوش هیجانی روی شادکامی ۵۹
- جدول شماره ۴-۸: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود همزمان هوش هیجانی روی هوش معنوی ۵۹
- جدول شماره ۴-۹: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود همزمان مولفه های هوش معنوی روی شادکامی ۶۰
- جدول شماره ۴-۱۰: شاخص مدل ۶۲

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۱ : مدل مفروض پژوهش ۱۰

نمودار ۱-۴ : ضرائب مسیر ۶۲

نمودار ۱-۵ : مدل مفروض پژوهش ۶۴

چکیده:

به منظور بررسی نقش واسطه‌گری هوش معنوی در ارتباط با هوش هیجانی و شادکامی در بین دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه مرودشت ۲۵۰ نفر از دانشجویان را با در نظر گرفتن نسبت جنسی از طریق روش طبقه‌ای انتخاب شدند. (۱۹۹۹) و پرسشنامه شادکامی آکسفورد (۱۹۸۹) و پرسشنامه هوش معنوی عبدالله زاده (۱۳۸۷) استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و تعیین نوع رابطه میان متغیرها از آزمون آماری تحلیل رگرسیون به شیوه سلسله‌مراتبی و با استفاده از روش بارون و کنی استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که بین هوش هیجانی و هوش معنوی و بین هوش معنوی و شادکامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مولفه‌های هوش هیجانی قادرند ۳۰ درصد از تغییرات شادکامی را پیش‌بینی نمایند که با توجه به معنی دار بودن مقدار نتیجه می‌گیریم که مولفه‌های هوش هیجانی قادرند بطور معنی داری شادکامی را پیش $p < 0/0001$ در سطح F بینی نمایند. همچنین در بین مولفه‌های هوش هیجانی مولفه خودکنترلی قدرت بیشتری در پیش‌بینی شادکامی دارد.

مولفه‌های هوش هیجانی قادرند ۱۴ درصد از تغییرات هوش معنوی را پیش‌بینی نمایند که با توجه به معنی دار بودن مقدار نتیجه می‌گیریم که مولفه‌های هوش هیجانی قادرند بطور معنی داری هوش معنوی را پیش $P < 0/0001$ در سطح F پیش‌بینی نمایند. همچنین در بین مولفه‌های هوش هیجانی خود آگاهی قدرت بیشتری در پیش‌بینی هوش معنوی دارد. مولفه‌های هوش معنوی قادرند ۲۲ درصد از تغییرات شادکامی را پیش‌بینی نمایند که با توجه به معنی دار بودن مقدار نتیجه می‌گیریم که مولفه‌های هوش معنوی قادرند به طور معنی داری شادکامی را پیش $p < 0/0001$ در سطح F نمایند. همچنین در بین مولفه‌های هوش معنوی مولفه زندگی معنوی یا اتکا به هسته درونی قدرت بیشتری در پیش‌بینی شادکامی دارد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، شادکامی، هوش معنوی

فصل اول
کلیات تحقیق

مقدمه:

به طور کلی از مباحثی که در سالهای اخیر در رویکرد روانشناسی مثبت مورد توجه قرار گرفته است، مبحث شادی می باشد.

واژه شادی، مفهومی روانشناختی است که دارای تعاریف و ابعاد مختلفی می باشد. واژه شادی با واژه هایی همچون شادی، خوشحالی، خوشی و نشاط در واژه نامه ها مترادف شده است. انسان از دیرباز در جستجوی رسیدن به خوشبختی بوده است و همیشه با این پرسش روبرو بوده است که چه چیزی موجب خشنودی و شادکامی^۱ او در زندگی می شود؟ انسان امروز به صورت ناخودآگاه در جستجوی شادی است، آیا شادی را باید در ثروت، تحصیل و سایر عوامل مادی جستجو کرد یا در خانواده و اجتماع؟ آیا شادی در محیط ریشه دارد یا در وراثت؟ داینر^۲ و همکاران (۲۰۰۲) معتقدند شادکامی ارزشیابی هایی است که افراد از خود و زندگی شان به عمل می آورند. این ارزشیابی می تواند جنبه شناختی داشته باشد مانند قضاوت هایی که در مورد خشنودی از زندگی صورت می گیرد. بنابراین شادکامی از زندگی، خلق و هیجانات از چهار عنصر تشکیل یافته است که عبارتند از خشنودی مثبت و خوشایند، نبود خلق و هیجانات منفی و عوامل دیگر مانند خوش بینی، عزت نفس. در تحلیل مفهوم شادکامی، نظریه پردازان بیشتر به دو مولفه شناختی و هیجانی اشاره کرده اند. مولفه شناختی بیشتر بر رضایت از زندگی و مولفه هیجانی بیشتر بر حالتی مانند خندیدن، شوخ طبعی و همچنین تعادل میان هیجان های مثبت و منفی، دلالت دارند (آرگیل، ۲۰۰۱، سلیگمن^۳، ۲۰۰۰). آرگیل به عنوان پیشگام در نظریه پردازان شادکامی، ارتباطات اجتماعی را از مولفه های مهم شادکامی می داند و پیوندهای نزدیک همچون دوستی، عشق و ازدواج را از نمونه های بارز شادکامی شمرده است. شادی افزایش دهنده ی آگاهی، خلاقیت و فعالیت فرد است، تسهیل گر روابط اجتماعی است و موجب حفظ سلامت و افزایش طول عمر افراد می گردد (نشاط دوست و همکاران، ۲۰۰۲).

فرد شادکام فردی سالم، فرهیخته، برونگرا، مذهبی و خوشبین است. همچنین افراد شاد دارای روابط دوستانه، باثبات و نگرش های مذهبی محکمی هستند (صحراییان، ۱۳۹۰). مساله هوش به عنوان یک ویژگی اساسی که تفاوت فردی را در بین انسانها موجب می شود از ابتدای تاریخ مکتوب زندگی انسان مورد توجه بوده است.

^۱. Happiness

^۲. Diner

^۳. Argyle & Seligman

اما از آغاز مطالعه ی هوش، اغلب بر جنبه های شناختی آن نظیر حافظه، حل مساله و تفکر تاکید شده، درحالی که امروزه نه تنها جنبه های غیر شناختی هوش یعنی توانایی عاطفی، هیجانی، شخصی و اجتماعی مورد توجه قرار می گیرد، بلکه در پیش بینی توانایی فرد برای موفقیت و سازگاری در زندگی نیز مورد اهمیت واقع شده است (ونگ و لاو^۱، ۲۰۰۳). یکی از مفاهیم هوش که به عنوان جدیدترین تحول در زمینه فهم رابطه تعقل و هیجان است و از آن به عنوان ماشه چکان یک انقلاب بزرگ در زمینه ارتقای بهداشت روانی یاد می شود، مفهوم هوش هیجانی^۲ است. منظور از هوش هیجانی آن دسته از جنبه های زیر بنایی رفتار فردی است که به طور کامل با توانایی های عقلانی و تفکری او متفاوت است.

هوش هیجانی، توانایی ارزیابی و مهارت در کنترل، تنظیم و ابراز هیجانات مربوط به خود و دیگران و بهره برداری از هیجان در مسئله گشایی است (مایروسالوی^۳، ۱۹۹۰). انتظار می رود افرادی که دارای هوش هیجانی بالاتری هستند سازگاری اجتماعی و مهارت های اجتماعی بهتری را نشان دهند هوش معنوی^۴ به عنوان یکی از مفاهیم جدید هوش، در بردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی شامل می شود. این هوش به فرد، دیدی کلی در مورد زندگی و همه تجارب و رویدادها می دهد و او را قادر می سازد تا به چارچوب بندی و تفسیر مجدد تجارب خود پرداخته، شناخت و معرفت خویش را عمیق کند (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۷). هوش معنوی به عنوان توانایی نزدیک شدن به توانایی های معنوی و منبعی برای شناخت بهتر، کشف معنی و تحلیل وجودی، معنویت و رفتارهای عملی تعریف می شود (نازل^۵، ۲۰۰۴).

معنویت بر رضایتمندی کلی زندگی تاثیر می گذارد. معنویت شخصی، رضایتمندی بیشتری از زندگی را پیش بینی می کند. همچنین به عنوان یک مکانیسم سازگاری ارزیابی می شود که به آنها کمک می کند که نسبت به کسانی که سطح پایین تری از معنویت شخصی را دارا هستند، بهتر عوامل تنش زا را کنترل کنند (فابریکاتور^۶ و همکاران، ۲۰۰۰). نتایج برخی تحقیقات نشان می دهند که مذهب و معنویت از عوامل موثر در ارتقای شادمانی و سلامت روان افراد می باشد. بنابراین انتظار می رود هوش معنوی نیز که ترکیبی از سازه های هوش و معنویت است چنین تاثیری را دارا باشد. به عبارتی قدرت معنوی انسان را در برابر سختی ها حفظ کرده و از اضطراب و نگرانی دور سازد. بی بردن به اطلاعات درباره هوش معنوی می تواند راهگشایی

^۱. Wong&Law

^۲. Emotionalintelligence

^۳.Mayer&Salovey

^۴. Spiritual intelligence

^۵. Nasel

^۶. Fabricator

جهت ارتقاء سطح هوش هیجانی و شادکامی در افراد باشد. پژوهش حاضر طرح ریزی شده است تا به مقایسه هوش هیجانی، هوش معنوی و شادکامی در دانشجویان کارشناسی ارشد پردازد و همچنین نتایج این پژوهش می تواند اطلاعات سودمند و مفیدی در اختیار مسئولان قرار دهد تا اقدامات لازم را جهت ارتقاء سطح شادکامی و هوش هیجانی فراهم آورند.

بیان مسئله:

افراد بدون هوش معنوی وقتی کارها نادرست پیش روند آنها دیگران را مقصر می دانند چون می ترسند شهرت و مقامشان را از دست بدهند و به آسانی از محیط و تغییر جهانی به لحاظ شخصی آسیب می بینند و تهدید می شوند و هنوز در جستجوی عشق و شادی از دیگران و جهان می باشند. آنها به شغلشان وابسته می شوند و اینگونه احساس امنیت می کنند تمایل دارند کار و یا مکانی را که مجبورند برای کسب پول به آنجا می روند را وحشتناک فرض کنند، آنها تمایل دارند زندگی را خیلی سخت بگیرند، چون معتقدند کار و تجارت عمل سختی است و از زندگی می ترسند (عبداله زاده، ۱۳۸۸). افراد با هوش معنوی چیزی برای از دست دادن ندارند. احساس امنیت آنها بر اساس توانایی ها، پایداری گسترش ظرفیت شخصی شان دوست داشتن، بخشیدن دیگران و خدمت رسانی به دیگران است و این کارها حامل ارزش زیادی برای آنها می باشد. افراد با هوش معنوی بالا هرگز با تغییرات دنیای اطرافشان آسیب نمی بینند چون این تغییرات را دنیا انجام داده است (کشمیری، عرب احمدی، ۱۳۸۶). تجربه های معنوی را می توان به عنوان یک ساز و کار خودشفا دهنده تفسیر کرد. از طرفی هوش معنوی روشهای متعددی دارد که می تواند زندگی بیرونی را یکی نموده و در ایجاد شادی و بهبود کیفیت زندگی دخیل باشد (واگان^۱، ۲۰۰۲).

خالی شدن زندگی بشری از معنویت و یا کم رنگ شدن زندگی معنوی به معنای گسترده ی خود از جمله عواملی می باشند که انسانهای امروزی به دلیل نبودش در زندگی احساس تنهایی می کند (کشاورز و همکاران، ۱۳۸۸). فردی که از هوش معنوی کمی برخوردار است طبق گفته فابریکاتور و همکارانش (۲۰۰۰)، رضایت کلی از زندگی ندارند، همچنین معنویت شخصی، رضایتمندی بیشتری از زندگی را پیش بینی می کند. متخصصان سلامت روان نیز قدرت هوش معنوی را تشخیص داده اند که برخی آن را به اینصورت تعریف می کنند: "ظرفیت احساس، درک و توجه به بالاترین قسمت های وجود خود، سایرین و جهان پیرامون" (صمدی، ۱۳۸۵).

افرادی که از سطح پایین معنویت برخوردارند کمتر می توانند بر عوامل تنش زا کنترل داشته باشند. نازل نیز هوش معنوی را به عنوان توانایی نزدیک شدن به توانایی های معنوی برای شناخت بهتر، کشف معنی و

^۱. Vaughan